

Η αυτάρκεια και η ταπείνωση

Ορθοδοξία / Ιερός Άμβων

Ιωάννης Καραβιδόπουλος, Ομότιμος Καθηγητής Ερμηνείας της Καινής Διαθήκης, Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.

Είπε ο Κύριος αυτή την παραβολή: «Δύο άνθρωποι ανέβηκαν στο ναό για να προσευχηθούν. Ο ένας ήταν Φαρισαίος κι ο άλλος τελώνης. Ο Φαρισαίος στάθηκε επιδεικτικά κι έκανε την εξής προσευχή σχετικά με τον εαυτό του: “Θεέ μου, σ’ ευχαριστώ που εγώ δεν είμαι σαν τους άλλους ανθρώπους άρπαγας, άδικος, μοιχός, ή και σαν αυτόν εδώ τον τελώνη. Εγώ νηστεύω δύο φορές την εβδομάδα και δίνω στο ναό το δέκατο απ’ όλα τα εισοδήματά μου”. Ο τελώνης, αντίθετα, στεκόταν πολύ πίσω και δεν τολμούσε ούτε τα μάτια του να σηκώσει στον ουρανό. Χτυπούσε το στήθος του και έλεγε: “Θεέ μου, σπλαχνίσου με τον αμαρτωλό”. Σας βεβαιώνω πως αυτός έφυγε για το σπίτι του αθώος και συμφιλιωμένος με το Θεό, ενώ ο άλλος όχι· γιατί όποιος υψώνει τον εαυτό του θα ταπεινωθεί, κι όποιος τον ταπεινώνει θα υψωθεί» (Λουκ. 18, 10-14).

Δύο χαρακτηριστικούς τύπους ανθρώπων μας παρουσιάζει η σημερινή ευαγγελική περικοπή: Ένα Φαρισαίο και έναν τελώνη που προσεύχονται στο Ναό. Αποτελούν

τους δύο αντίθετους πόλους της κοινωνίας της εποχής εκείνης. Ο ένας είναι ο ευσεβής και δίκαιος στα μάτια των ανθρώπων, ο γνώστης του Νόμου, ο ανήκων στην ομάδα των Φαρισαίων που ήταν η άρχουσα θρησκευτική τάξη. Ο άλλος είναι ο εκπρόσωπος της τάξεως των αμαρτωλών, των ανθρώπων που το επάγγελμά τους ήταν συνυφασμένο με την αρπαγή, τη βιαιότητα, την απομύζηση των υπαρχόντων του λαού. Τελώνης στη συνείδηση όλης της κοινωνίας της εποχής είναι ο έσχατος των αμαρτωλών.

Τι λέγουν λοιπόν οι δύο αυτοί άνθρωποι στην προσευχή τους; Ας δούμε κατ' αρχήν την προσευχή του Φαρισαίου, προσπαθώντας να διερευνήσουμε εάν ο τύπος αυτού του θρησκευόμενου ανθρώπου είναι γνωστός και σε μας σήμερα: «Θεέ μου, σ' ευχαριστώ που εγώ δεν είμαι σαν τους άλλους ανθρώπους άρπαγας, άδικος, μοιχός, ή και σαν αυτόν εδώ τον τελώνη. Εγώ νηστεύω δύο φορές την εβδομάδα και δίνω στο ναό το δέκατο απ' όλα τα εισοδήματά μου». Η προσευχή αυτή είναι έπαινος του εαυτού του και των αρετών του. Απαριθμεί ο Φαρισαίος τα έργα του και αισθάνεται ασύγκριτη υπεροχή έναντι των λοιπών ανθρώπων, τους οποίους γενικά χαρακτηρίζει ως αμαρτωλούς. Ευχαριστεί τον Θεό ή μάλλον συγχαίρει τον εαυτό του, γιατί υπερέχει απ' όλους τους άλλους. Δεν αισθάνεται να του λείπει τίποτε! Είναι αυτάρκης και δεν φαίνεται να εξαρτάται καθόλου από τον Θεό, αφού έχει τόσα δικά του έργα στα οποία μπορεί να στηριχθεί και για τα οποία μπορεί να καυχηθεί. Σαν κέντρο του κόσμου βλέπει όχι τον Θεό αλλά τον εαυτό του με τις πανθομολογούμενες αρετές του. Τον Θεό τον χρειάζεται μόνο για να επιβεβαιώσει και να αναγνωρίσει τις αρετές του. Δεν είναι δυνατό να έχει ο Θεός διαφορετική

γνώμη για τον φτασμένο αυτόν ενάρετο άνθρωπο! Αισθάνεται τόσο κοντά στον Θεό, σαν να έχει συνάψει συμφωνία μαζί του για να κρίνουν και να κατακρίνουν από κοινού όλους τους αμαρτωλούς!

Συμφωνεί άραγε και ο Θεός με τη βεβαιότητα αυτή του Φαρισαίου; Την απάντηση μας την δίνει το τέλος της παραβολής. Ας δούμε όμως και την προσευχή του τελώνη. Αυτός συντριμμένος από τις αμαρτίες του και βλέποντας ότι κάθε δική του πράξη και εκδήλωση συνδέεται με την αμαρτία, ζητεί ταπεινωμένος και κτυπώντας το στήθος του το έλεος του Θεού: «Θεέ μου, σπλαχνίσου με τον αμαρτωλό». Δεν κρίνει κανένα, κατακρίνει μόνο τον εαυτό του, τον οποίο βλέπει τελείως χαμένο χωρίς το έλεος του Θεού.

«Δικαιώθηκε», βρήκε δηλ. χάρη, και «έφυγε για το σπίτι του αθώος και συμφιλιωμένος με το Θεό», μας λέγει το τέλος της παραβολής, ο ταπεινός τελώνης και όχι ο υψηλόφρων Φαρισαίος. Διότι «όποιος υψώνει τον εαυτό του θα ταπεινωθεί, κι όποιος τον ταπεινώνει θα υψωθεί». Αυτό το τέλος της διηγήσεως θα πρέπει να ξαφνίασε αρκετά τους ακροατές του Ιησού, γιατί όλοι πίστευαν στη θρησκευτική υπεροχή των Φαρισαίων έναντι των αμαρτωλών τελωνών. Ο Ιησούς όμως θέλει να ανατρέψει την επικρατούσα γνώμη, που βλέπει τελείως εξωτερικά τις ανθρώπινες εκδηλώσεις και να δείξει ότι τα βάθη της καρδιάς, που βλέπει μόνο ο Θεός, δεν συμφωνούν πάντα με τη φαινομενική ζωή.

Βέβαια πρέπει να λεχθεί προς αποφυγή παρεξηγήσεως, ότι ο Ιησούς δεν κατηγορεί

τον Φαρισαίο γιατί είναι ενάρτεος άνθρωπος και εκτελεί τα θρησκευτικά του καθήκοντα- αλλά τον κατηγορεί γιατί σ' αυτά στηρίζει τη ζωή του και όχι στον Θεό, γιατί αισθάνεται αυτάρκεια και δεν υποπτεύεται καθόλου ότι βάση όλων των αρετών είναι η ταπείνωση. Επίσης, ο Ιησούς δεν επαινεί τον τελώνη για την αμαρτωλότητά του, αλλά γιατί έχει συνείδηση αυτής και τοποθετεί σωστά τον εαυτό του μπροστά στην κρίση του Θεού, ζητώντας το έλεός του. γιατί από τον Θεό περιμένει τη σωτηρία του, μη έχοντας τίποτε δικό του στο οποίο να στηριχτεί.

Η παραβολή απευθύνεται, όπως λέγεται λίγο πριν απ' αυτήν στο Ευαγγέλιο του Λουκά, προς αυτούς «που ήταν σίγουροι για την ευσέβειά τους και περιφρονούσαν τους άλλους», προς ανθρώπους δηλ. τους οποίους συναντά κανείς σε όλες τις εποχές, Ανθρώπους, οι οποίοι θεωρώντας τον εαυτό τους θρησκευτικώς αυτάρκη και φτασμένο στην αρετή, κατακρίνουν τους άλλους, τους θεωρούν ανεπανόρθωτα πεσμένους στην αμαρτία και ενασμενίζονται στο να περιγράψουν τις τιμωρίες που όρισε ο Θεός γι' αυτούς, ξεχνώντας ότι και αυτοί βρίσκονται κάτω από την αδέκαστη κρίση του Θεού. Κι επειδή μια τέτοια συμπεριφορά εμπεριέχει υποκρισία, στα Νέα Ελληνικά το φαρισαίος απέβη συνώνυμο του υποκριτής.

Η Εκκλησία τοποθετώντας την περικοπή αυτή ως ανάγνωσμα στην αρχή του Τριωδίου θέλει να προφυλάξει τους πιστούς από τον «υψηλόφρονα λογισμό» του Φαρισαίου, που είναι δυνατό να φωλιάζει επίσης και σε κάθε ευσεβή χριστιανό, και να προβάλλει το υπόδειγμα του τελώνη που μετανοιωμένος για τη ζωή του προσεύχεται με συντριβή. Ο ακόλουθος ύμνος της Εκκλησίας συνοψίζει άριστα το μήνυμα της παραβολής:

«Φαρισαίου φύγωμεν υψηγορίαν
και τελώνου μάθωμεν το ταπεινόν εν στεναγμοίς,
προς τον Σωτήρα κραυγάζοντες:
ίλαθι, μόνε ημίν ευδιάλλακτε».

Πηγή: www.agiazoni.gr

<https://bit.ly/3qGwgcu>